

УДК 342.9:69

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v4.2025.14>**Ч. Ч. Левандовський***доктор філософії (PhD) в галузі знань 08 «Право»,
адвокат**orcid.org/0009-0005-7419-9205*

НОРМАТИВНА РОЛЬ ДБН, ГБН ТА ДСТУ В АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ У ГАЛУЗІ БУДІВНИЦТВА

Стаття присвячена дослідженню нормативної ролі державних будівельних норм (ДБН), галузових будівельних норм (ГБН) та державних стандартів України (ДСТУ) в системі адміністративно-правового регулювання публічних закупівель у будівельній галузі. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю забезпечення високих стандартів якості, безпеки та енергоефективності будівельних робіт та послуг при здійсненні публічних закупівель, а також потребою комплексного аналізу взаємодії технічних норм і стандартів із правовими механізмами їх застосування.

У статті проаналізовано правову природу державних будівельних норм, галузових будівельних норм та державних стандартів як основних інструментів забезпечення належного виконання будівельних робіт та послуг. Досліджено особливості їх застосування у процедурах публічних закупівель, зокрема при формуванні технічних специфікацій та критеріїв оцінки пропозицій учасників торгів. Автором запропоновано класифікацію основних державних будівельних норм та національних стандартів залежно від типу об'єкта будівництва, що охоплює житлове та нежитлове будівництво, інженерне будівництво, будівельне виробництво, інженерні вишукування, реставрацію архітектурних об'єктів культурної спадщини, цивільний захист та екологічне будівництво.

Висвітлено систему багаторівневого контролю дотримання технічних норм і стандартів, яка включає попередній контроль на етапі планування закупівлі, поточний моніторинг у процесі виконання, контроль при прийманні та гарантійний контроль якості реалізованих об'єктів. Виявлено основні проблеми застосування технічних норм та стандартів у публічних закупівлях у галузі будівництва, включаючи недостатню гармонізацію національних будівельних норм з європейськими стандартами, застарілість окремих технічних норм та стандартів та недостатню кваліфікацію працівників замовників у сфері нормування та стандартизації.

Обґрунтовано перспективні напрями розвитку системи технічного нормування та стандартизації, зокрема гармонізацію з європейськими стандартами, впровадження функціонального підходу до нормування та використання цифрових технологій, включаючи BIM-технології, для підвищення ефективності контролю дотримання технічних вимог. Результати дослідження мають практичне значення для удосконалення механізмів публічних закупівель у будівельній галузі та підвищення ефективності публічних закупівель у галузі будівництва.

Ключові слова: державні будівельні норми, галузові будівельні норми, державні стандарти України, публічні закупівлі, будівництво, адміністративно-правове регулювання, технічні специфікації, контроль якості, європейські стандарти, цифрові технології.

Levandovskyi Ch.Ch. THE NORMATIVE ROLE OF STATE BUILDING CODES, SECTORAL BUILDING CODES, AND NATIONAL STANDARDS OF UKRAINE IN THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF PUBLIC PROCUREMENT IN THE CONSTRUCTION SECTOR

The article is devoted to the study of the normative role of State Building Codes, Sectoral Building Codes, and National Standards of Ukraine within the system of administrative and legal regulation of public procurement in the construction sector. The relevance of the study is conditioned by the need to ensure high standards of quality, safety, and energy efficiency of construction works and services during public procurement procedures, as well as by the necessity of a comprehensive analysis of the interaction between technical regulations and standards and the legal mechanisms for their implementation.

The article analyzes the legal nature of State Building Codes, Sectoral Building Codes, and National Standards of Ukraine as fundamental instruments for ensuring proper execution of construction works and services. It examines the specifics of their application in public procurement procedures, particularly in the development of technical specifications and evaluation criteria for tender proposals. The author proposes a classification of key state building codes and national standards based on the type of construction object, including residential and non-residential construction, infrastructure construction, construction production, engineering surveys, restoration architectural objects of cultural heritage, civil protection, and environmental construction.

The article highlights the system of multi-level control over compliance with technical regulations and standards, which includes preliminary control at the planning stage of procurement, ongoing monitoring during the execution, acceptance control and warranty quality assurance of delivered projects. Key problems in the application of technical norms and standards in public procurement in the field of construction are identified, including the insufficient harmonization of national building codes with European standards, the obsolescence of certain technical norms and standards, and the lack of qualification among procurement officials in the field of standardization and technical regulation.

The article substantiates promising directions for the development of the technical regulation and standardization system, including harmonization with European standards, implementation of a functional approach to regulation, and the use of digital technologies, including BIM technologies, to enhance the efficiency

of compliance control with technical requirements. The research findings have practical value for improving public procurement mechanisms in the construction sector and increasing effectiveness of public procurement in the construction sector.

Key words: State Building Codes, Sectoral Building Codes, National Standards of Ukraine, public procurement, construction, administrative and legal regulation, technical specifications, quality control, European standards, digital technologies.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку системи публічних закупівель у будівельній галузі України супроводжується зростаючими вимогами до якості, безпеки, енергоефективності та екологічності будівельних робіт. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває питання нормативного забезпечення відповідних процесів, зокрема через призму застосування державних будівельних норм (ДБН), галузевих будівельних норм (ГБН) та державних стандартів України (ДСТУ) у межах адміністративно-правового регулювання публічних закупівель.

Проблема полягає в необхідності комплексного наукового аналізу чинної нормативної бази, яка визначає технічні вимоги до проектування, будівництва та введення в експлуатацію об'єктів, що фінансуються за рахунок публічних коштів. З одного боку, застосування ДБН та інших технічних регламентів покликане забезпечити належну якість та безпечність результатів будівництва. З іншого — виникає потреба у нормативно врегульованому балансі між деталізацією технічних вимог і принципами відкритості, недискримінації та забезпечення конкуренції у процедурах публічних закупівель.

Наявна система нормативного регулювання у сфері будівництва демонструє фрагментарність, неоднорідність підходів до імплементації технічних норм у закупівельну практику та недостатній рівень адаптації до сучасних викликів. Зокрема, це стосується недостатньої інтеграції принципів енергоефективного будівництва, екологічної безпеки, цифровізації процесів (зокрема через застосування BIM-технологій), а також нормативного реагування на інновації, які ще не мають належного відображення у чинних регламентах. У результаті це знижує ефективність правозастосування, ускладнює роботу замовників та підрядників і створює передумови для правової невизначеності у сфері публічних закупівель будівельних робіт.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена потребою у науковому обґрунтуванні концептуальних підходів до вдосконалення адміністративно-правових механізмів публічних закупівель із урахуванням технічного регулювання, а також формування єдиної, узгодженої системи взаємодії правових і технічних стандартів у будівельній галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правового регулювання публічних

закупівель у будівельній сфері досліджували В.Г.Олюха, І.М. Миронець, В.С. Бевзенко та інші. На галузеві особливості, до яких належать і особливості будівельної галузі, звертали свою увагу науковці-правники В.К. Малолітнева, І.Г. Кучеренко, І. Кушал та інші. Досліджуючи капітальне будівництво, в тому числі у контексті державних (публічних) закупівель, В.Г.Олюха звертає особливу увагу на важливість дотримання європейських вимог щодо енергоефективності будівель та споруд та гармонізації будівельних нормативно-технічних актів з Єврокодами [1]. Єврокоди (Eurocodes) — це система європейських будівельних норм (EN 1990–EN 1999), які встановлюють єдині технічні вимоги до проектування будівель і споруд у країнах ЄС. У своїй роботі «Господарсько-правовий інститут публічних закупівель» В.К. Малолітнева робить вагомий висновок щодо особливостей закупівель у галузевому контексті, однак питання специфіки застосування будівельних норм у процедурах публічних закупівель потребує більш ґрунтовного й комплексного аналізу [1; 2; 3; 4; 5, 6].

Інші наукові дослідження, присвячені адміністративно-правовому регулюванню будівельної діяльності, створюють теоретичну базу для розуміння ролі технічних стандартів у системі правового регулювання. Водночас взаємозв'язок між цими стандартами та механізмами публічних закупівель залишається недостатньо розкритими, що відкриває нові перспективи для подальших наукових досліджень.

Мета статті полягає у комплексному дослідженні нормативної ролі ДБН, ГБН та ДСТУ в адміністративно-правовому регулюванні публічних закупівель у галузі будівництва, визначенні особливостей їх застосування та розробці пропозицій щодо підвищення ефективності правового регулювання у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи систему технічного нормування та стандартів у будівельній галузі України, необхідно передусім визначити правову природу державних будівельних норм, галузевих будівельних норм та державних стандартів як основних інструментів забезпечення належного виконання будівельних робіт та послуг.

Відповідно до частини 1 статті 1 профільного Закону України «Про будівельні норми» державна політика у сфері нормування у будівництві базується на таких принципах: 1) створення безпечного середовища для здоров'я та

життєдіяльності людини (у тому числі для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення); 2) відкритості, прозорості і демократичності процедури розроблення, погодження та затвердження будівельних норм; 3) доступності інформації про чинні будівельні норми; 4) відповідності будівельних норм сучасним досягненням науки і техніки; 5) відповідності будівельних норм вимогам законодавства, міжнародних норм та правил [7].

Таким чином, будівельні норми являють собою нормативні документи, до основаних завдань яких належить забезпечення безпечного середовища, відповідності сучасним досягненням науки і техніки та міжнародним нормам і правилам. Особливістю ДБН є їх обов'язковий характер для всіх суб'єктів будівельної діяльності, що робить їх важливим невід'ємним елементом системи публічних закупівель у будівництві.

Будівельні норми є результатом нормування у будівництві – діяльності із розроблення, погодження, перевірки, затвердження, внесення змін, скасування або визнання такими, що втратили чинність, будівельних норм та поділяються на два види: державні будівельні норми (ДБН) та галузеві будівельні норми (ГБН), які відрізняються сферою їх застосування [7].

Відповідно до частини 1 статті 1 профільного Закону України «Про будівельні норми», державні будівельні норми – це нормативний акт, затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері будівництва, у той час коли галузеві будівельні норми – це нормативний акт, затверджений центральним органом виконавчої влади в межах своїх повноважень у разі відсутності державних будівельних норм або необхідності встановлення вимог до будівництва окремих видів споруд, що конкретизують вимоги державних будівельних норм.

Галузеві будівельні норми (ГБН) у доповнення до державних будівельних норм (ДБН) конкретизують загальні вимоги ДБН для специфічних галузей будівництва, забезпечуючи більш детальне регулювання технологічних процесів. Вони відіграють важливу роль у формуванні технічних специфікацій закупівель, особливо у сферах промислового та спеціального інфраструктурного будівництва.

Сучасний доктринальний підхід в Україні до нормування та стандартизації у будівництві ґрунтується на природньому поділі цих двох сфер. Розглядаючи питання нормування та стандартизації у будівництві, в тому числі у контексті публічних закупівель, слід відзначити, що відповідно до частини 1 статті 2 профільного Закону України «Про будівельні норми»,

дія цього Закону поширюється на відносини, що виникають у сфері нормування у будівництві та застосування будівельних норм. У той же час, як зазначено у частині 1 статті 2, дія цього Закону не поширюється на діяльність у сфері стандартизації будівельних матеріалів та виробів. Тобто в будівельній галузі, в тому числі у сфері публічних закупівель, слід окремо чітко відрізнити нормування від стандартизації. Крім цього стаття 3 зазначає, що законодавство у сфері нормування у будівництві складається з Закону України «Про будівельні норми», законів України «Про основи містобудування», «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини в цій сфері.

Відповідно до частини 1 та 2 статті 13 профільного Закону України «Про будівельні норми» застосування будівельних норм або їх окремих положень є обов'язковим для всіх суб'єктів містобудування. Будівельні норми, правила іноземних держав застосовуються в Україні відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Сфера застосування будівельних норм визначається у кожному нормативному акті з урахуванням особливостей об'єкта нормування. Будівельні норми встановлюють обов'язкові вимоги до об'єкта нормування, що застосовуються при плануванні і забудові територій, проектуванні і будівництві. Будівельні норми мають містити положення щодо забезпечення виконання основних вимог до споруд та дотримання функціональних параметрів об'єкта нормування під час його експлуатації.

Відповідно до частини 5 статті 10 профільного Закону України «Про будівельні норми» порядок розроблення, погодження, затвердження, реєстрації, внесення змін до будівельних норм та визнання їх такими, що втратили чинність, встановлюється Кабінетом Міністрів України. Для забезпечення гармонізації нормативної бази України з нормативною базою Європейського Союзу встановлюється період одночасної дії будівельних норм, розроблених на основі національних технологічних традицій, та будівельних норм, гармонізованих з нормативними документами Європейського Союзу (або інших будівельних норм, кодів). Порядок застосування зазначених норм визначається Кабінетом Міністрів України. Обґрунтовані відхилення від будівельних норм, що забезпечують дотримання встановлених вимог безпеки у спосіб, не передбачений будівельними нормами, можуть бути погоджені суб'єктом нормування відповідно до встановленого ним порядку [7]. Постановою Кабінету Міністрів України №547

від 23.05.2011р. було затверджено Порядок застосування будівельних норм, розроблених на основі національних технологічних традицій, та будівельних норм, гармонізованих з нормативними документами Європейського Союзу [8]. Пунктом 5 цього Порядку передбачено, що період одночасної дії будівельних норм, розроблених на основі національних технологічних традицій, та будівельних норм, гармонізованих з нормативними документами ЄС, встановлюється з дати набрання чинності ДБН А.1.1-94:2010 «Проектування будівельних конструкцій за Єврокодами. Основні положення» [9] до втрати ним чинності або втрати чинності відповідними будівельними нормами, розробленими на основі національних технологічних традицій. На час проведення цього дослідження вищезазначений ДБН А.1.1-94:2010 є діючим.

Актуальний в Україні доктринальний підхід в нормуванні та стандартизації у будівництві, підтверджується нормативно, а саме в статтях Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 № 3038-VI. Так у статті 9 цього Закону передбачено, що нормативне регулювання здійснюється шляхом прийняття нормативно-правових актів, правил, державних та галузевих будівельних норм. Розроблення, затвердження, перегляд, внесення змін і скасування державних будівельних норм здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері будівництва, містобудування та архітектури. Щодо питань стандартизації, зазначається, що центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері будівництва, містобудування та архітектури, може бути замовником робіт з національної стандартизації за рахунок коштів державного бюджету [10].

У контексті публічних закупівель, державні стандарти України (ДСТУ) у будівельній галузі встановлюють вимоги до якості будівельних матеріалів, виробів та технологій, створюючи уніфіковану основу для оцінки відповідності пропозицій учасників торгів. Їх застосування у публічних закупівлях забезпечує об'єктивність критеріїв оцінки та запобігає дискримінації учасників.

Щодо стандартизації будівельної продукції, в Законі України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 № 3038-VI передбачено, що для будівельної продукції, яка надається на ринку та не охоплюється або не повністю охоплюється національними стандартами для цілей застосування Закону України «Про надання будівельної продукції на ринку», можуть розроблятися та прийматися інші національні стандарти, за умови забезпечення якості

та стабільності показників будівельної продукції, пов'язаних з її суттєвими експлуатаційними характеристиками. Перелік національних стандартів затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері будівництва, містобудування та архітектури. Перелік національних стандартів застосовується для цілей декларування показників будівельної продукції та здійснення державного ринкового нагляду і державного контролю за будівельною продукцією. Порядок застосування національних стандартів для будівельної продукції, що надається на ринку та не охоплюється або не повністю охоплюється національними стандартами для цілей застосування Закону України «Про надання будівельної продукції на ринку», встановлюється Кабінетом Міністрів України. Так, Постановою Кабінету міністрів України № 1348 від 02.12.2022 р. затверджено «Порядок застосування національних стандартів для будівельної продукції», що надається на ринку та не охоплюється або не повністю охоплюється національними стандартами для цілей застосування Закону України «Про надання будівельної продукції на ринку». Пунктом 4 цього Порядку передбачено, що національні стандарти, включені до переліку національних стандартів, застосовуються для цілей виготовлення, оцінки та перевірки стабільності показників, декларування показників будівельної продукції, маркування знаком відповідності технічним регламентам та національний стандарт розробляється відповідно до Закону України «Про стандартизацію» для будівельної продукції, не охопленої або не повністю охопленої національними стандартами для цілей застосування Закону України «Про надання будівельної продукції на ринку», що є ідентичними відповідним гармонізованим європейським стандартам, суттєві характеристики якої впливають на забезпечення виконання основних вимог до будівель і споруд та яка виготовляється та призначена для використання за її призначенням споживачем (користувачем) в Україні.

Таким чином можна зробити висновок, що у контексті нормування та стандартизації адміністративно-правове регулювання публічних закупівель у галузі будівництва крім правозастосування будівельних норм, стандартів та технічних регламентів, здійснюється правозастосування шляхом низки некодифікованих законодавчих актів, що яких належать Закони України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 № 3038-VI, «Про будівельні норми» від 05.11.2009 № 1704-VI, «Про надання будівельної продукції на ринку» №850-IX від 02.09.2020 [11], «Про стандар-

тизацію» №1315-VII від 05.06.201 [12]., «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» №124-VIII від 15.01.2015. [13], а також Постанови Кабінету міністрів України № 1348 від 02.12.2022 «Про затвердження Порядку застосування національних стандартів для будівельної продукції, що надається на ринку та не охоплюється або не повністю охоплюється національними стандартами для цілей застосування Закону України «Про надання будівельної продукції на ринку» [14].

При цьому, з огляду на посилання в вищезазначених законодавчих актах на гармонізацію нормативної бази України з нормативною базою Європейського Союзу [8, 9, 10, 11, 12, 13, 14] слід зазначити про євроінтеграційний напрямок розвитку адміністративно-правового регулювання нормування, стандартизації та технічних регламентів у будівельних роботах та послугах у контексті сфери публічних закупівель.

Аналізуючи правовий статус будівельних норм та стандартів у контексті їх застосування у публічних закупівлях, можна зробити обґрунтований висновок, що вони виконують подвійну функцію: регулятивну (встановлення технічних вимог) та контрольну (забезпечення їх дотримання) [15].

Згідно із Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності», державні та галузеві будівельні норми, державні стандарти і правила (технічні регламенти) є складовою нормативно-правової бази у сфері будівництва та підлягають обов'язковому застосуванню суб'єктами містобудування під час проектування та виконання будівельних робіт. Це означає, що під час здійснення публічних закупівель у сфері будівництва, технічні специфікації мають відповідати вимогам чинних нормативних документів та стандартів [10].

Водночас, Закон України «Про публічні закупівлі» передбачає, що технічні специфікації мають включати чіткий опис характеристик товарів, робіт чи послуг. Якщо деталізовані вимоги вичерпно сформулювати не можна, дозволяється робити посилання на міжнародні чи європейські стандарти, національні стандарти або інші нормативні технічні регламенти, за умови додавання фрази «або еквівалент». Це створює потенційні колізії у випадках, коли національні будівельні норми та стандарти не повністю гармонізовані з європейськими вимогами.

Важливою особливістю є те, що порушення вимог нормативів та стандартів у процесі виконання будівельних робіт та послуг може призвести не лише до адміністративної, але й до кримінальної відповідальності, що підвищує значущість їх належного врахування як на ета-

пі планування відповідних закупівель, так і на етапі їх виконання (фактичного виконання будівельних робіт та послуг).

З урахуванням внутрішньої диференціації будівельної галузі та необхідності нормативного забезпечення її окремих підсекторів, у межах дисертаційного дослідження нами було здійснено класифікацію основних державних будівельних норм та національних стандартів, які застосовуються в рамках публічних закупівель залежно від типу об'єкта будівництва, а саме.

1. Житлове будівництво:

ДБН В.2.2-15:2019 «Будинки і споруди. Житлові будинки. Основні положення» – державні будівельні норми для проектування та зведення житлових будинків (дані нормативи діють у взаємозв'язку із Постановою Кабінету Міністрів України № 903 від 23.06.2016 «Про затвердження Порядку виконання робіт у будівництві»).

2. Нежитлове будівництво:

ДБН В.2.2-9:2018 «Будинки і споруди. Громадські будинки та споруди. Основні положення» – регламентує проектування громадських будівель;

ДБН В.2.2-28:2010 «Будинки адміністративного та побутового призначення» – вимоги до проектування адміністративних і побутових будівель.

3. Інженерне будівництво (транспорт, мости, інфраструктура):

ДБН В.2.3-4:2015 «Автомобільні дороги. Частина I. Проектування. Частина II. Будівництво» – визначає норми будівництва автомобільних доріг;

ДБН В.2.3-5:2018 «Вулиці та дороги населених пунктів. Зі Зміною № 1» – регламентує проектування вулиць у межах населених пунктів;

ДБН В.2.3-14:2006 «Мости та труби. Правила проектування» – правила проектування мостів і труб.

4. Будівельне виробництво та організація:

ДБН А.3.1-5:2016 «Організація будівельного виробництва» – правила організації процесів будівництва;

ДСТУ Б В.2.7-70-98 Матеріали будівельні. Метод випробування на розповсюдження полум'я (ГОСТ 30444-97);

ДСТУ Б А.1.1-27-94 Система стандартизації та нормування в будівництві. Матеріали будівельні. Дефекти. Терміни та визначення.

5. Інженерні вишукування та проектна документація:

ДБН А.2.1-1-2008 «Вишукування, проектування і територіальна діяльність. Вишукування. Інженерні вишукування для будівництва» – вимоги до проведення вишукувальних робіт;

ДБН А.2.2-3:2014 «Склад та зміст проектної документації на будівництво» – структура та вимоги до проектної документації.

6. Реставрація та збереження архітектурних об'єктів культурної спадщини:

ДБН А.2.2-14:2016 «Склад та зміст науково-проектної документації на реставрацію пам'яток архітектури та містобудування».

7. Цивільний захист у будівництві:

ДБН В.2.2-5:2023 «Захисні споруди цивільного захисту» – нормативи для проектування укриттів і захисних споруд;

ДБН В.1.2-4:2019 «Система надійності та безпеки в будівництві. Інженерно-технічні заходи цивільного захисту» – вимоги до реалізації технічних заходів у надзвичайних ситуаціях;

ДБН Б.1.1-5:2007 «Система містобудівної документації. Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження розділу інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони)».

8. Екологічне та енергоефективне будівництво:

ДБН В.1.2-11:2021 «Основні вимоги до будівель і споруд. Енергозбереження та енергоефективність»;

ДБН А.2.2-1:2021 «Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС)» [16, с. 94-97].

Такий підхід дозволяє здійснити систематизацію будівельних норм та стандартів за функціональним призначенням об'єктів будівництва, що, у свою чергу, дає змогу визначити комплекс правових і технічних вимог на всіх етапах реалізації проєктів. Крім того, це дозволяє оцінити рівень нормативної деталізації, що безпосередньо впливає на формування технічних специфікацій у межах документації з публічних закупівель. Запропонована класифікація охоплює основні напрями будівництва, які регламентують їх правовий і технічний супровід у процесі закупівельної діяльності.

У цьому контексті чинна нормативна база безпосередньо впливає на зміст і структуру вимог у сфері публічних закупівель, зокрема через технічні специфікації, які визначають характеристики предмета закупівлі. Замовники наділені правом встановлювати технічні вимоги, що перевищують мінімальні стандарти, передбачені державними будівельними нормами, однак такі вимоги повинні бути обґрунтованими з урахуванням функціонального призначення об'єкта закупівлі та техніко-економічної доцільності їх запровадження. У зв'язку з цим особливо актуальним постає питання врахування інноваційних рішень, які не завжди мають нормативне закріплення в чинних технічних документах, але можуть відповідати сучасним підходам до

енергоефективності, екологічності або цифровізації будівельних процесів.

Показовим прикладом колізії між технічними нормами та процедурами публічних закупівель є ситуація з будівництвом енергоефективних будівель за державні кошти. Згідно з ДБН В.1.2-11:2021 «Основні вимоги до будівель і споруд. Енергозбереження та енергоефективність», нові будівлі повинні відповідати класу енергоефективності не нижче «С». Водночас, на практиці замовники часто формулюють технічні специфікації, вимагаючи клас «А» або «А+», що є вищими за мінімальні вимоги норм.

Така ситуація створює правову невизначеність: з одного боку, Закон України «Про публічні закупівлі» вимагає обґрунтованості технічних вимог, з іншого — застосування вищих стандартів енергоефективності відповідає стратегічним цілям енергонезалежності країни.

Зокрема, з огляду на швидкий розвиток технологій вітрових та сонячних електростанцій, геотермальних систем опалення та інших відновлювальних джерел енергії, необхідно ввести нові нормативи, які б регулювали проектування та інтеграцію таких технологій в будівельні об'єкти. Крім того, важливо посилити вимоги до технічних рішень в будівництві, що мінімізують негативний вплив на навколишнє середовище та життєдіяльність людини.

Цей приклад демонструє потребу у розробці методичних рекомендацій щодо обґрунтування технічних вимог, які перевищують мінімальні норми та стандарти, особливо в контексті забезпечення енергоефективності

Враховуючи такі приклади, важливою складовою механізму забезпечення належної якості будівельних робіт та послуг у сфері публічних закупівель є процедура підтвердження відповідності пропозицій учасників встановленим технічним вимогам. Така відповідність може бути засвідчена через надання сертифікатів відповідності, декларацій, технічних паспортів, а також результатів експертних оцінок, проведених акредитованими установами або профільними технічними комісіями.

Разом із тим, перевірка технічної відповідності на етапі оцінки тендерних пропозицій є об'єктивно може вважатися лише одним із елементів комплексної системи контролю за дотриманням будівельних норм, стандартів та регламентів. Така система повинна включати кілька рівнів: попередній контроль на етапі планування закупівлі, поточний моніторинг у процесі виконання робіт, а також контроль при прийманні та гарантійний контроль якості реалізованих об'єктів. Наявність багаторівневої структури контролю сприяє зменшенню ризиків порушення технічних вимог норм та стандартів,

підвищенню якості виконаних робіт та забезпеченню ефективного і—використання публічних коштів у сфері будівництва.

Отже, попередній контроль здійснюється через перевірку технічних специфікацій на відповідність чинним будівельним нормам та обов'язковим стандартам. Органи архітектурно-будівельного контролю мають право вимагати внесення змін до документації закупівлі у випадку виявлення невідповідностей.

Поточний контроль включає технічний нагляд за виконанням будівельних робіт, який здійснюється як власними силами замовника, так і через залучення спеціалізованих організацій. Особливої ваги набуває контроль дотримання технологічних процесів та використання матеріалів, що відповідають технічним специфікаціям.

Аналіз практики застосування технічних норм і стандартів у публічних закупівлях виявляє ряд системних проблем. Насамперед це недостатня гармонізація національних будівельних норм з європейськими стандартами, що створює бар'єри для участі іноземних підрядників у закупівлях.

Проблемою є також застарілість окремих технічних норм, які не враховують сучасних технологій та матеріалів. Це призводить до необхідності отримання технічних умов або спеціальних дозволів, що ускладнює процедури закупівель та може призвести до зловживань [3, с. 3].

Значною проблемою є недостатня кваліфікація працівників замовників у питаннях нормування та стандартизації, що призводить до помилок у формуванні технічних специфікацій та неефективного використання бюджетних публічних коштів.

Слід наголосити на тому, що розвиток системи нормування та стандартизації у сфері публічних закупівель будівельних робіт та послуг має відбуватися у напрямку гармонізації з європейськими стандартами та впровадження принципів функціонального нормування. Це передбачає перехід від детального регламентування технічних рішень (встановлення функціональних вимог) до результату.

Важливим напрямом є і розвиток системи технічної оцінки інноваційних рішень, що дозволить ефективно впроваджувати нові технології та матеріали у будівельну практику. Втім, це потребує створення спеціалізованих експертних органів та процедур технічної оцінки.

Доцільним напрямом розвитку системи контролю дотримання технічних норм у будівництві є впровадження цифрових технологій, зокрема інформаційного моделювання будівель (BIM). Застосування BIM-технологій дозволяє

здійснювати моделювання будівельних процесів, а також забезпечувати автоматизовану перевірку відповідності проєктних рішень чинним нормативно-технічним вимогам.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє констатувати, що державні будівельні норми, галузеві будівельні норми та державні стандарти України відіграють ключову роль в адміністративно-правовому регулюванні публічних закупівель у галузі будівництва, виступаючи основою для формування технічних специфікацій та критеріїв оцінки пропозицій учасників торгів.

Система нормування та стандартизації у будівництві має складну некодифіковану структуру, що має на меті забезпечити комплексне регулювання всіх аспектів будівельної діяльності від проєктування до введення об'єктів в експлуатацію. Ця система на даний час історично інтегрована у механізми публічних закупівель через систему обов'язкових технічних вимог.

Дослідження виявило основні проблеми застосування технічних норм у публічних закупівлях, включаючи недостатню гармонізацію з європейськими стандартами. Ці проблеми потребують системного вирішення через комплекс законодавчих та організаційних заходів.

Класифікація будівельних норм за галузевими напрямками демонструє високий ступінь спеціалізації технічного регулювання, що вимагає враховувати специфіку різних типів будівельних об'єктів та забезпечити належний рівень виконання будівельних робіт та послуг.

Перспективи розвитку системи нормування та стандартизації пов'язані з гармонізацією з європейськими стандартами, впровадженням функціонального підходу до нормування та використанням цифрових технологій для підвищення ефективності публічних закупівель у галузі будівництва.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на аналіз зарубіжного досвіду кодифікації та інтеграції технічних норм і стандартів у системи публічних закупівель та розробку пропозицій щодо адаптації кращих практик в українських умовах.

Література

1. Олюха В. Г. Господарсько-правові засоби оптимізації капітального будівництва у сучасній Україні : дис. ... д.ю.н. : 12.00.04. Одеса, 2015. 470 с.
2. Миронець І. М. Адміністративно-правове регулювання будівельної діяльності в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Нац. ун-т держ. податкової служби України. Ірпінь, 2012. 180 с.
3. Бевзенко В. С. Адміністративно-правова доктрина регулювання будівельної галузі в Україні: національне законодавство і практики та європейські стандарти. *Право України*. 2023. № 2. С. 1–8. URL: <https://www.academia.edu/99762775>

4. Малолітнева В.К. Господарсько-правовий інститут публічних закупівель: монографія. Київ: НДІ приватного права і підприємництва, 2020. 456 с.

5. Кучеренко І. Г. Адміністративно-правові засади здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері публічних закупівель в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2021. 235 с.

6. Кушал І. Публічні закупівлі : навч. посіб. / І. Кушал ; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, Ф-т екон. та упр. Київ, 2023. 100 с. URL: <https://dspace.snu.edu.ua/items/1058ec2d-5c02-4081-b8b0-6b9df25687f0/full>

7. Закон України «Про будівельні норми» від 05.11.2009 № 1704-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1704-17#Text>

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку застосування будівельних норм, розроблених на основі національних технологічних традицій, та будівельних норм, гармонізованих з нормативними документами Європейського Союзу» від 23.05.2011 № 547 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/547-2011-%D0%BF#Text>

9. ДБН А.1.1-94:2010 Проектування будівельних конструкцій за Єврокодами. Основні положення. Зі змінами № 1 та № 2. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=26630

10. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>

11. Закон України «Про надання будівельної продукції на ринку» від 02.09.2020 № 850-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-20#Text>

12. Закон України «Про стандартизацію» від 05.12.2014 № 1315-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text>

13. Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» від 15.01.2015 № 124-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19#Text>

14. Постанова Кабінету Міністрів України від 02.12.2022 № 1348 р. «Про затвердження Порядку застосування національних стандартів для будівельної продукції, що надається на ринку та не охоплюється або не повністю охоплюється національними стандартами для цілей застосування Закону України «Про надання будівельної продукції на ринку» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1348-2022-%D0%BF#n12>

15. Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>

16. Левандовський Чеслав Чеславович. Адміністративно-правове регулювання публічних закупівель у галузі будівництва в Україні: дис. ... докт. філос. наук: 081 «Право», 2025. 212 с.

Дата першого надходження рукопису до видання: 28.09.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 24.10.2025
Дата публікації: 26.11.2025